

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
TARAFINDAN YILDA BİR ÇIKARILIR

Cilt : XXII

Yayın Komisyonu:

Prof. Dr. Necati ÖNER (*Dekan*)
Prof. Dr. Hüseyin YURDAYDIN
Prof. Dr. İbrahim A. ÇUBUKÇU
Prof. Dr. Talat KOÇYİĞİT
Doç. Dr. Gültekin ORANSAY
Doç. Dr. Esat COŞAN

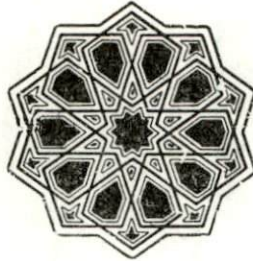
Makalelerin bilim ve dil bakımından sorumluluğu yazarlarına aittir.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
TARAFINDAN YILDA BİR ÇIKARILIR

Cilt : XXII

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ

DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
YARATIMDA YILDA BİR ÇIKARILIR

ÇİFT / XVII

ANKARA ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ-ANKARA.1978

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
Prof. Dr. Şakir BERKİ, <i>İslâm Hukuku Miras Sistemi ile Medeni Kanunun Miras Sistemi Arasındaki Farklar</i>	1
Prof. Dr. İsmail CERRAHOĞLU, <i>Tefsir'de Atâ b. Ebî Rabâh ve İbn Abbâs'dan rivayet ettiği Garibü'l-Kur'anı</i>	17
Prof. Dr. Neşet ÇAĞATAY, <i>Eski Çağlardan bu yana zaman ölçümü ve takvim</i>	105
Prof. Dr. İbrahim Agâh ÇUBUKÇU, <i>Zamanımızda Ege Alevileri</i>	139
Prof. Dr. İbrahim Agâh ÇUBUKÇU, <i>İslâm'da Terbiyenin Önemi</i> ..	151
Prof. Dr. Cavit SUNAR, <i>Beynimizin Ruhsal Mu'cizeleri</i>	157
J. Heywood THOMAS, <i>Paul Tillich</i> , Çeviren : Doç. Dr. Mehmet DAĞ	201
Doç. Dr. Ethem Ruhi FIĞLALI, <i>Hariciliğin Doğuşu ve Fırkalara Ayrılışı</i>	245
Doç. Dr. Gültekin ORANSAY, <i>Türkiye'de Defter ve Dergi Biçiminde Fasl Yayınları</i>	277
Edward D. VOGT, <i>Din Sosyolojisi Araştırmalarında Objektiflik</i> , Çeviren: Dr. M. Rami AYAS	297
Dr. Mehmet AYDIN, <i>Gazâli'nin "Kubb" Nazariyesinde "Allahın Sıfatlarının" Anlam ve Önemi</i>	307
Antoine VERGOTE, <i>Çocukta Din</i> , Çeviren : Erdoğan FIRAT .	315
Dr. Abdülkadir ŞENER, <i>İslâm Hukukunda Hacr</i>	331
İhsan TURGUT, <i>Platon'da Bilgi Türleri</i>	349
Dr. Günay TÜMER, <i>Bîrânî'nin Türkoloji ile İlgili Olarak Verdiği Bilgiler</i>	361
Dr. Ahmet UĞUR, <i>Selim - Nâmeler</i>	367

KİTAP TANITMA VE TENKİTLER

Doç. Dr. Gültekin ORANSAY, <i>Mevlevî Ayinleri</i>	381
Dr. Mustafa FAYDA, <i>Kitabu'l - Marife ve 't-Tarih</i>	383
Dr. Mustafa FAYDA, <i>el-Ahbaru'l - Muvaffakiyyat</i>	385
Dr. Mustafa FAYDA, <i>Fıkhü'l - Mulûk ve Miftahu'r - Ritâc el - Mur - sad alâ - Hızaneti Kitâbi'l - Harac</i>	389
Dr. İsmet KAYAOĞLU, <i>Kur'anda Tababet</i>	393
Dr. Günay TÜMER, <i>Bir Türkçe Kasas-ı Enbiyâ</i>	397

EBU YUSUF YAKUB B. SÜFYAN EL-FESEVÎ,

Kitabu'l-Marife ve't-Tarih, faksimile: Ekrem Ziya el-Ömerî, C. I. Bağdat 1974, s. 7-774.

Irak Cumhuriyeti Evkaf Divanı Başkanlığınca "İslâmî Mirası Diriltme" serisinden Ebu Yusuf Yakub b. Süfyan el-Fesevî'nin *Kitabu'l-Marife ve't-Tarih*'i, Dr. Ekrem Ziya el-Ömerî tarafından, birinci cildi yayıma hazırlanarak basılmıştır. Hicrî üçüncü yüzyılda yazılmış tarihî kaynaklarla, hadîs ricâline ait Tabakât kitaplarından pek azının bize intikal etmiş olduğunu düşünürsek, gün ışığına çıkarılmış bulunan bu kaynağın yayımlanmasının önemi kendiliğinden ortaya çıkar. Kitabın bölümlerine geçmeden önce, Dr. el-Ömerî tarafından yazılmış olan "Giriş"ten faydalanarak, müellif ve eseri hakkında kısa bazı bilgileri sunmak istiyoruz.

Ebu Yusuf Yakub b. Süfyan el-Fesevî, İrân'ın Fesâ şehrinde hicrî ikinci yüzyılın son senelerinde doğmuş ve seksen küsür yaşında iken 277/890 da Basra'da vefat etmiştir. Bilhassa Hadis ilmi bakımından Fesâ şehri, bu çağda büyük bir ilim merkezi olmadığından Yakub b. Süfyan, Mekke, Mısır, Şam, Irak ve İrân'a seyahat etmiş ve zamanın meşhur alimlerinden Hadis rivayetlerini toplamıştır. Dr. el-Ömerî, Yakub b. Süfyan'ın şeyhlerinin alfabetik bir listesini vermektedir ki bunların sayısı dört yüz ikidir (s. 76-112). Yakub b. Süfyan bazılarınca Şiilikle itham edilmiş olduğunu belirten Dr. el-Ömerî, bunun doğru olmadığını örneklerle göstermektedir (s. 14-17).

Kitabu'l-Marife ve't-Tarih üç cilt olarak yazılmış fakat birinci cildi kaybolmuştur. Bunun için de yayıma ikinci ciltle başlanmıştır. Ancak Dr. el-Ömerî, yazdığı "Giriş"te, kaybolan birinci cildin konularını, ana hatlarıyla tesbit etmeye çalışmıştır. Şöyle ki, İbn Asâkir, İbn Seyyidi'n-Nâs, İbn Kesir, İbn Hacer, ez-Zehabî ve el-Hatib el-Bağdadî gibi müelliflerin, *Kitabu'l-Marife ve't-Tarih*'den yaptıkları nakilleri tesbit ederek, ilk cildin; Hz. Peygamber devrinden başlayarak 136/753 yılına kadar olan olayları, kronolojik sırayla anlattığını ve konuların başlıklarını ortaya çıkardığını görmekteyiz (23-40).

Yakub b. Süfyan'ın ikinci cildinden itibaren başlayan *Kitabu'l-Marife ve't-Tarih*'i şu bölümleri içine almaktadır: Birinci ciltte başlayan ve 136/753 yılına kadar gelen kronolojik devir, bu yıldan itibaren 242/856 yılı olayları sonuna kadar ele alınmış bulunmaktadır (s. 115-238). Bundan sonra, eserin İkinci Bökümü diyebileceğimiz, Sahabe ve Tabiîn'in hal tercümeleri başlamaktadır ki bunların ilki, Hz. Peygamber'in *Ashabından el-Abâdile* başlığını taşımakta ve ilk olarak da Hz. Ebu Bekir'in hayatına yer verilmektedir (s. 238-346). Medine-i Münevvere'nin fazileti bölümünü (s. 346-351), Medineli Tabiîn takip etmektedir (351-445); Ebu Bekir'in Faziletleri (s. 446-455); Hz. Ömer'in Faziletleri (s. 455-479); Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer'in Faziletleri (s. 479-480); Fakih Sahabeler (s. 481-567); Ömer b. Abdulaziz'e ait Haberler (s. 568-620); ez-Zühri'ye ait haberler başlığı altında Tabiîlere devam edilmekte (s. 620-729) ve birinci cilt son bulmaktadır.

Yakub b. Süfyan'ın *Kitabu'l-Marife ve't-Tarih*'i metod bakımından, İbn Sa'd'ın *et-Tabakâtu'l-Kubrâ*'sından bazı bakımlardan ayrılmaktadır. Şöyle ki, İbn Sa'd eserinin başında (iki cildi) yalnızca Siyer ve Megâzi konularına yer vermiş ve bundan sonra da *Tabakât*'ına başlamıştır. Halbuki Yakub b. Süfyan yalnız Siyer ve Megâzi ile yetinmemiş ve 242/856 yılına kadarki olayları, kronolojik olarak eserine almıştır. İbn Sa'd, *Tabakât*'ında belirli bir sıra ve tasnif usûlünü benimsemiş ve bunu eserinin sonuna kadar devam ettirmiştir. Halbuki Yakub b. Süfyan ne alfabetik ne de başka bir tasnif metodunu esas almıştır. Ayrıca, bazı hal tercümelerini İbn Sa'd çok uzun yazmasına karşılık, Yakub b. Süfyan çok kısa geçmiştir. Buna karşılık bazılarında ise Yakub b. Süfyan daha geniş bilgiler vermiş veya İbn Sa'd'ın zikretmediklerinin hayatlarını yazmıştır (bkz. s. 53-4). İbn Sa'd hadislerden daha çok haberlere yer verirken, Yakub b. Süfyan hadisleri hem de tam metin halinde vermeyi tercih etmiştir. İbn Sa'd'ın baskısında bulunmayan İbn Şihâb ez-Zühri'nin hal tercümesinin burada yer almasını da belirtmek gerekir (s. 620 vd.)

İstanbul Topkapı Sarayı Revan Köşkü 1445 de kayıtlı yazmadan yayıma hazırlanan bu kaynağın diğer cildinin de en kısa zamanda yayımlanmasını diler bu değerli çalışmasından dolayı Dr. Ekrem Ziya el-Ömeri'yi tebrik ederiz.

Mustafa FAYDA